N°. 147. 1832.

BREDASCHE COURANT.

Staat-, Letterkundig en Wetenschappelijk

Nieuws- Blad.

Donderdag den 21 Junij.

De GOUVERNEUR der PROVENCIE NOORD-BRABAND, ontvangen hebbende eene missive van Z. Exc. den Heere Minister van Binnenlandsche Zaken, van den 8sten dezer maand, n°. 100, 2e afdeeling,

Brengt dien ten gevolge ter kennisse van de Stedelijke en Plaatselijke Besturen in deze Provincie, en van een ieder die zulks moet gaan, dat het uitbreken van den Aziatischen braakloop te Sunderland in Engeland en te Paarse in Westvlaanderen, hun thans nodig maakt, om de maatregelen tegen het overbrengen dier ziekte, ook op die twee als besmet gesignaleerde plaatsen toe te passen.

En zal dit besluit, door middel van het Provinciaal Blad, worden gezonden aan de bij besluit van den 14den mei jl., A. no. 48a, (Provinciaal Blad no. 83), benoemde Invoer-kommissie, aan de Stedelijke en Plaatselijke Besturen, en aan de District-kommissarissen, alsmede aan de Provinciale en Plaatselijke geneeskundige Kommissien in Noord-Braband, tot informatie en narigt; zullende hetzelve wijders in de binnen deze Provincie uitkomende nieuwspapieren worden geinsereerd.

's Hertogenbosch, den 12 Junij 1832.

De Gouverneur voornoemd,
A. J. L. VAN DEN BOGAERDE.

NEDERLANDEN.

BREDA, den 20sten Junij.

DE CHOLERA.

Bij de beschouwing der jammeren, door dezen verschrikkelijken geessel, ook over Europa verspreid, herinneren wij ons een artikel over deze verwoestende epidemie, reeds voor eenige maanden in een der geachtste pargesche dagbladen geplaatst (1) en waarin, bij veel dichterlijks, tevens veel der behartiging waardig vervat is.

De schrijver vangt aan met eene schildering van den tegenwoordigen maatschappelijken toestand van schier het grootste gedeelte der beschaafde wereld. » De mensch" zegt hij » kan niet meer met den mensch leven; overal vestigt zich wanorde. Godsdienst, zeden, regeringsvorm, alles, alles voedt den tweedragt; eene enkele behoefte is de alles overheerschende: het is die van krijgvoeren, niet slechts tusschen den eenen staat en den anderen; maar tusschen den eenen burger en den anderen. Geen eendragt, geen rust, geen vreedzaam leven meer mogelijk!"

» Waarom" vraagt de schrijver verder » waarom deze algemeene verwoesting? In de natuur is niets veranderd: nog verlichten ons dezelfde sterren aan den hemel, en brengt de aarde dezelfde vruchten voort, nog is onze echtsponde gezegend, en nog levert arbeid loon op als in de dagen van ouds. Onze vaderen eischten niets meer om gelukkig te zijn, en waren het! Neen! in de natuur is niets, in de maatschappijen alles veranderd. Niets wil daar op zijne plaats blijven, de mensch heeft sich behoeften geschapen, welke door niets voldaan kunnen worden; onheilen, welke niets verzachten kan: hij wijst het mogelijke met verachting van sich af, om — hersenschimmen na te jagen; de rede verlaat hem, en hoogmoed neemt hare plaats in. Allen willen bezitten, gebieden, heerschen, en waar allen dezelfde willen, worden allen vijanden; niemand denkt meer om zijnen naasten te helpen; integendeel is ieder slechts bedacht om zijnen evenmensch de kuil toe te drukken. Het menschengeslacht is ontaard; het verdient herstelling of wel eene geheele herschepping. Maar — wie zal herstellen? welke middelen zullen herstelling te weeg brengen?"

Hier voert de schrijver tot een dergelijk tijdvak van bederving en menschelijken hoogmoed der gewijde oudheid terug. De zondvloed verdelgde het booze geslacht en was straf der Godheid en middel van zuivering tevens. Thans is de *cholera* een dergelijk middel in de hand der voorzienigheid. Zij stapelde 50 millioenen lijken tusschen Indie, waar zij haren oorsprong nam en de landen, welke wij bewonen. Haar langzame, statige gang; als die van eenen dooden-marsch laat den mensch den tijd ter overdenking over; zij schijnt hem, als het vaak toe te roepen: Ik zal terugkeeren, wanneer gij u verbeterd."

Wij zullen hier niet treden in een onderzoek, in hoe verre algemeene heerschende ziekten of andere onheilen moeten aangemerkt worden als straffen uit de hand Gods, en of het bovenstaande meer [illegible] door het woord van de [illegible]

[illegible] de [illegible] en [illegible]

meerendeel der lezers tot het eerste overhellen, maar zullen, wij zulks, gelijk gevonden worden, die om den eenvoudigen zullen glimlachen, die in de bovenstaande voorstelling *iets meer* dan dichterlijke fantazie. — Wij zullen te dezen aanzien in geene verdere beschouwingen treden, als mogtende deze ons op een terrein verplaatsen, te veel verschillende met het eigenlijk voor ons blad geschikte. Voor ons zelven erkennen wij echter, dat, een Godsbestuur in de zaken dezer wereld aannemende, er in het denkbeeld, dat de Godheid somtijds zulke algemeene kastijdingen tot verbetering en louteringe bezigt, niet alleen niets ongerijmds vervat is, maar het zelfs zeer met onze menschelijke wijze van voorstellen strookt, dat dergelijke middelen in het groot plan der Voorzienigheid met het menschdom worden opgenomen.

Hoedanig men hierover echter denken moge, het verschijnsel der cholera levert, ook uit een zedelijk en godsdienstig oogpunt, stof voor behartigingswaardige opmerkingen op. Zoowel de buitengewone vervoestingen, welke zij aanrigt, als de weg door haar afgelegd, als de invloed der gemoedsstemming op hare lijders, meer dan in andere ziekten, blijkbaar, als ettelijke andere harer bijzondere kenmerken, maken deze cholera meer dan eene gewone epidemie. — Treffend, en door de gevolgen bewaarheid, is de schildering van haren voortgang, in meergemeld tafereel. Wij kunnen ons de mededeeling eener verre navolging van dat tafereel niet ontzeggen:

» De cholera bemint vooral de slagvelden; van het eene gaat zij naar het andere; dáár behaagt het haar; dáár vindt zij voedsel; dáár ontvangt het naauwlijks zigtbare insekt, hetwelk haar voortplant, zijn aanwezen; van dáár stijgen de vlugge smetstoffen op, die zich weldra verspreiden tot het zoeken hunner slagtoffen. Weldra zal zij tot ons komen! Wat zal zij op onze markten, in onze straten aantreffen? De heerschende, welke haar gunstig is. Wat in onze haardsteden? De wanorde, welke hare verwoestingen bevordert. Wat in onze harten? — Eene geheele omkeering, welke haar aantrekt: overal krijg, welke wij voor de pestziekte bezwijkende, voeren, om ingebeelde zeeden te verwerven. — Men wil de gelijkheid, men zal ze verkrijgen: de *cholera* geeft die der graven!

. . . . . .

» De rede was onze gids; wij hebben haar verloren; de Godsdienst bood ons hare vertroostingen aan, wij hebben Haar verstooten. Het menschengeslacht is aan het dooden; de voorwaarden van deszelfs aanwezen moeten veranderd: dat kan alleen het werk van deszelfs Schepper zijn. — Wat zouden wonderwerken uitrigten daar, waar al de wonderen der natuur de menschen niet verhinderen Godloochenaars te zijn! De eerste mensch werd gestraft, omdat hij gezondigd had; thans is de geheele maatschappij strafschuldig, en de naderende besmetting zegt genoeg wat lot ons te wachten staat."

Toen dit geschreven werd, kende Frankrijk de verwoesting nog slechts bij naam. Het grootste gedeelte der bevolking van dat verlichte rijk spotte met deze waarschuwing, en — weinige maanden later was de vreeslijke voorspelling ruim vervuld. Ruim vervuld; want weinige steden hebben meer onder de verwoesting geleden dan het, door alle hartstogten beheerscht wordende Parijs. Bijzondere oogmerken hebben de juiste opgaven der slagtoffers doen verminderen; en toch in weerwil van dat, gaat de lijst der [illegible] den aan de *cholera* alle denkbeelden te boven.

Tot hiertoe weidde de Voorzienigheid dezen ramp [illegible] onzen vaderlandschen bodem af. Onder zoo vele [illegible] reden tot onze dankbaarheid; tot verzaking [illegible] daarin bewees, dat Zijne liefde [illegible] Dit op te merken were [illegible] van, als wat het [illegible] toch [illegible] [illegible] [illegible]

der *cholera*, wij haren reisweg, op de kaart van Europa afgeteekend, zullen volgen, zal het ook daarin blijken, dat Nederland eene door God gezegende en hoogstbeweldadigde landstreek is.

H. K. K. H. de Prinses *van Oranje*, benevens de Prinsen, Hare Zonen en de jonge Prinses zijn gisteren morgen van 's Hage naar Soestdijk vertrokken.

— Bij aanvulling en wijziging van vroegere verordeningen, is, ingevolge nadere berigten wegens den staat der cholera in Groot-Brittannie en Ierland, door de regering bepaald geworden, dat Sunderland voeden onder de *verdachte* plaatsen zal gerangschikt, en de haven van Lijnn, even als Yarmouth en Hull, onder de *besmette* plaatsen gerekend zullen worden te behooren, blijvende overigens de bepalingen, waarbij de Engelsche kust tusschen Harwich en de Tees als *verdacht* wordt verklaard, in derzelver geheel. Voorts moet geheel Ierland, voor zoo verre daarvan niet reeds een gedeelte als *besmet* verklaard is, als *verdacht* beschouwd worden, met uitzondering van de graafschappen Limerick en Galway, welke gelijktijdig als *besmet* zijn verklaard.

BELGIE.

BRUSSEL, den 19den Junij.

Bij de opening van de zitting der afgevaardigden van gisteren vroeg de heer *Rodenbach* het woord. Hij deed opmerken dat de generaal *Evain* nu acht dagen geleden een ontwerp aangeboden had voor het daarstellen van een reserve-leger van 50,000 man; dat men algemeen den drang van dit ontwerp erkend, maar dat evenwel de centrale sectie haar rapport nog niet uitgebragt had. De heer *Destouvelles*, hem antwoordende, kondigde aan, dat het rapport gereed was, maar dat de centrale sectie het gewijzigd ontwerp vooraf onder de oogen des ministers had moeten brengen en dat op morgen (heden) het nieuw ontwerp met het rapport, der kamer zouden medegedeeld worden. Hiermede werd gedoogen genomen en de beraadslagingen over de regterlijke organisatie voortgezet.

— Gisteren avond voedde men geen twijfel meer, omtrent de aanstaande ondertekening van onderscheiden documenten van de conferentie uitkomstig, welker inhoud overeenstemmen zou met hetgeen wij van de billijkheid en het regt mogten verwachten. Zonder aan Holland de hoop op nadere wijzigingen te benemen, zou het tijdstip van de ontruiming der Antwerpsche citadel en van het gansche belgische grondgebied bij die protocollen bepaald zijn. Engeland en Frankrijk waren besloten, om dit besluit, voor zoo ver het noodig mogt zijn, met geweld ten uitvoer te doen brengen. (*L'Emancipation*.)

— De graaf *S. de Latour-Maubourg*, thans gezantschaps secretaris te Weenen, is tot buitengewoon gezant en minister plenipotentiaris van den koning der Franschen te Brussel benoemd.

— Gisteren zijn twee secretarissen van het Parijsche kabinet, beiden naar Petersburg bestemd, hier doorgekomen.

— Het is thans met zekerheid bewezen, dat de cholera ook in onze stad uitgebroken is. Drie gevallen hebben zich bijna gelijktijdig geopenbaard, en wel in de Koolstraat en digt bij het Martelaarsplein; twee der aangetaste personen zijn reeds voor de ziekte bezweken; de derde heeft men hoop nog te behouden. Men heeft de noodige middelen genomen en het publiek die aanbevolen, om de ontwikkeling der ziekte zooveel mogelijk te voorkomen. — In Vlaanderen tracht de cholera zich ook verder uit te breiden, te Brugge en te Ieper heeft zij reeds eenige personen van dezelve aangetast. Te Gent heeft zij reeds merkelijke verdeeling gemaakt. Den 17den des avonds hielde de genees van dien dag 10 sterfgevallen en de hospitalen en 6 in de woningen; 11 nieuwe lijders in de hospitalen en 21 in de woningen. Intusschen doet de *Messager de Gand* opmerken, dat de ziekte aldaar eenigzins in heftigheid afnam, of liever, dat de behoeftigen meer de noodzakelijkheid begonnen in te zien van terstond dadelijke hulp in te roepen, terwijl, van de andere zijde, de geneesheeren dagelijks meer ondervinding kregen. Op den 15den waren er in die stad reeds 222 gevallen en 106 sterfgevallen geweest. Den 16den des avonds telde men 292 gevallen en 119 sterfgevallen, een bewijs van de aanmerkelijke vermeerdering der ziekte in evenredigheid der gevallen. Het getal zieken moet verder toenemen; welke de oorzaken ook mogten zijn, dat de cholera voornamelijk onder de geringere klassen heerschte, zoo zou eene verbeterde levenswijze, gematigdheid en zindelijkheid een der zekerste middelen zijn, om de heerschende ziekte te doen ophouden.

— Het Nanemsch blad *l'Eclaireur* zegt dat een reiziger, van Calais komende, langs den geheelen muur een aanzienlijk getal dooden had opgemerkt; — men heeft dezer dagen een dergelijk verschijnsel in een vijver dier omstreken opgemerkt.

— Te Laken wordt ijverig gearbeid aan het in gereedheid brengen der ameublementen, bestemd voor onze aanstaande koningin.

FRANKRIJK.

PARIJS, den 17den Junij.

Bij de eerste zaak, welke aan deszelfs onderzoek is onderworpen geweest, heeft de krijgsraad zich op eene indirekte wijze bevoegd verklaard, om van deze en dergelijke misdaden kennis te nemen. De uitvaardiging der ordonnantie, waarbij de hoofdstad in staat van beleg werd verklaard, gepleegd, kennis te nemen. De beschuldigde is vrij gesproken, doch alleen op grond, dat de tegen hem ingebragte bezwaren niet waren bewezen. Met dit vonnis vervallen dan nu de geruchten, welke sedert een paar dagen in omloop waren, dat de militaire regtbanken zich zelven die bevoegdheid zouden ontzeggen; en het is opmerkelijk, dat dit gevoelen daarenboven behalve bij het hof van Parijs, ook bij dat van Rennes voorstanders heeft gevonden. De regtbank van Laval had voor eenige dagen, bij de instructie eener dergelijke zaak, de kennisneming der krijgsraden, als tegen de beginselen van regt strijdig, aangemerkt, en de beklaagden alzoo langs den gewonen weg, naar de kamer van beschuldiging van genoemd geregtshof verwezen. Deze beslissing is daarop door die kamer vernietigd, en het hof heeft zich even als dat van Parijs, incompetent verklaard. Dit een en ander belet intusschen niet, dat zich hier en elders voortdurend de meerderheid, inzonderheid der regtsgeleerden, tegen deze uitlegging verklaard, en dat alzoo het hof van cassatie, bij de eerste veroordeeling, de vraag zal hebben te beslissen. Onder de zoo even bedoelde personen behooren ook de gedeputeerden *Cabet*, *Garnier Pages* en *Laboissière*, tegen wien reeds in de vorige week een bevel tot bewaarneming werd uitgevaardigd, doch die zich tot heden verborgen hebben gehouden, en slechts in de dagbladen aangekondigd, dat zij bereid waren, zoodra het bestuur hen aan hunne natuurlijke regters zoude wedergeven, zich in gijseling te stellen.

Tot nadere aandrang van dit middel van verdediging vindt men heden in het dagblad *le Temps* de volgende verklaring:

» De ondergeteekenden, afgevaardigden, in antwoord op de uitnoodiging, hun deswege door eenige hunner ambtgenooten gedaan, verklaren, dat, terwijl het naar hun gevoelen de pligt van ieder afgevaardigde is, om aan hunne medeburgers het voorbeeld te geven van gehoorzaamheid aan de wetten, en aan de ordonnantien der regterlijke magt, daar waar deze in overeenstemming met de regten des volks handelt, het te gelijker tijd tot de eerste zijner verpligtingen behoort, om zich tegen eene buitengewone regtsmagt, strijdig met de bepalingen der grondwet ingesteld, te verzetten, immers dezelve door geene vrijwillige verschijning te erkennen. Zij nemen dus met vertrouwen de verklaring hunner ambtgenooten aan, welken deze bereid zijn zich voor den gewonen regter op de eerste aanmaning te vertoonen, en hechten hunne volkomene goedkeuring aan het besluit, om voor geenen krijgsraad, wier bevoegdheid en wettigheid met reden wordt betwist, te regt te staan."

Parijs 15 Junij 1832.

Lafitte, *Marchal*, *Girardin*, *Odillon Barrot*, *Comte*, *Arago*, *Desaix*, *Subervic*, *Chégaray*, *Tardieu*.

— De *Moniteur* van heden morgen bevestigt het berigt, dat de heeren *Chateaubriand*, *Fitz James* en *Hyde de Neuville* gisteren in hechtenis zijn genomen, daarbij voegende dat uit het proces-verbaal van eenige belangrijke ontdekkingen door den prokureur-generaal bij het geregtshof te Rennes gemaakt. Tegen den hertog van *Fitz-James* was insgelijks een bevel van bewaarneming uitgevaardigd, doch men heeft dezen niet kunnen vinden.

Het spreekt van zelve dat de arrestatie van deze personen, eer stand in de maatschappij hier tot nu toe boven verdenking geplaatst had, dat zij aan eene zamenzwering deel zouden hebben, algemeen opzien heeft gebaard. Het andere ministeriel dagblad, het *Journal des Debats*, hetwelk vroeger den heer *de Chateaubriand* tot deszelfs medewerker telde, meent ditmaal de verdenging der gearresteerden op zich. Welke ook de beginselen hebben zijn, die zij sedert de revolutie van julij hebben beleden, het spreekt ligtelijk ook de genegenheid mogen zijn, die zij het weg-gestelde koningschap toedragen, zeer zeker kan men niet verondersteld, zoo dat zij de hand hebben geleend tot een tuchteloos, dwaas beginnen, door middelen van geweld het bestuur omver te werpen, en dus het vaderland nieuwe rampen te berokkenen. Het gouvernement zal voorzeker tot den gedanen stap niet zijn overgegaan, alvorens er zekere en afdoende berigten hierover zijn ingekomen, doch ook deze zullen waarschijnlijk door gerigte opheldering uit den weg worden geruimd, en dus moeten wij, in naam van geheel Frankrijk, op de dadelijke invrijheidstelling der thans beschuldigden aandringen.

Omtrent den toedragt der zaak leest men in dat dagblad *le Temps*, dat het de papieren zijn bij den heer *Berryer* gevonden, die tot dezen maatregel aanleiding hebben gegeven, zoodat het bevel tot bewaarneming door de rijkswagen in het huis van den heer Berryer, met de instructie der ambtenaren in de westelijke departementen

ten belast, op het rekwisitoir van den prokureur generaal bij dat hof, is uitgegeven. Het huis van den heer *de Chateaubriand* werd des morgens ten 2 uren reeds omsingeld, en bij ten vijf uren in de chtenis genomen. Bij dit voorzeker onverwacht ontwaken, heeft hij veel koelbloedigheid aan den dag gelegd, tot alle de omstanders met bedaardheid gesproken, en onder anderen eenige boeken mede genomen, om zich in de gevangenis den tijd te korten. De heer *Hyde de Neuville* omtrent hetzelfde uur overvallen wordende, was naauwelijks van eene zware ziekte hersteld en heeft uitdrukkelijk tegen alle beschuldiging, die als oorzaken zijner arrestatie werden opgegeven, geprotesteerd. De hertog *de Fitz James* schijnt men buiten zijn gewoon hotel te hebben gevonden.

Behalve deze vernemt men nog dat gisteren de Poolsche generaal *Romarino*, en de beide redacteurs van het dagblad de *Tribune* in hechtenis zijn genomen.

— Ten aanzien van het lot en verblijf der hertogin *van Berrij* schijnt het gouvernement nog niet in het zekere onderrigt, doch *le Temps* zegt, dat zij volgens de laatste berigten stellig zoude ontkomen zijn, en het fransch grondgebied hebben verlaten. De goede wil der landlieden, gevoegd bij de moeilijkheid om de kust op alle punten onophoudelijk te bewaken, maakt dit niet onwaarschijnlijk, intusschen voegt genoemd blad er bij, zoodra het de hertogin en hare alomtegenwoordigheid geldt, is niets zeker, doch alles mogelijk.

— Door de ministers van binnenlandsche zaken en oorlog is een nader onderzoek bevolen naar het gedrag der leden der voormalige koninklijke garde. Men zegt dat een aantal derzelve aan den laatsten opstand heeft deel genomen. Voorts zoude het garnizoen van Parijs tegen den aanstaanden verjaardag der omwenteling merkelijk worden versterkt, en heeft men hiertoe eene verwisseling van troepen tot voorwendsel genomen, welke dan juist in die dagen zoude plaats hebben, en bij gevolg het dubbel getal, zoo niet in de hoofdstad, dan toch in den omtrek vereenigen.

Uit de westelijke departementen komen alle berigten heden overeen, dat de insurrectie voor het oogenblik als geeindigd moet worden beschouwd. Hier en daar vertoont zich nog slechts eene enkele bende opstandelingen, welke evenwel niet in staat is om aan de geregelde troepen weerstand te bieden. Het een en ander bevestigt zich te meer, door een besluit van den opperbevelhebber generaal *Solignac*, waarbij de nationale garde in het département der Loire inférieure, voor zoo verre zij mobiel zijn geweest, naar hunne haardsteden zijn teruggezonden.

— Bij het ministerie van buitenlandsche zaken zijn gisteren, zoo men zegt, belangrijke depeches uit Italien aangekomen, welligt staan dezelve in verband met eene ernstige volksbeweging, welke op den 7den dezer te Bologna, moet hebben plaats gehad.

(Uithoofde van den zondag heden geen notering der beurspryzen.)

DUITSCHLAND.

FRANKFORT, den 15den Junij.

Naar men verzekert, heeft de bondsvergadering zich in de laatste dagen met een ontwerp bezig gehouden, om door algemeene bepalingen, het houden van volksvergaderingen, zoo als die te Hambach was, en het dragen van vreemde of ongewone kenteekenen, door alle de bondstaten te verbieden. Men ziet deze bepalingen niet te meerder verlangen te gemoet, omdat er reeds den 22 dezer eene dergelijk volksfeest te Hanau zoude plaats hebben, waartoe zich ook van alle zijden onderteekenaars doen vinden.

Tusschen de afgevaardigden der Zwitsersche landdag is onlangs het voornemen van eenige der liberale kantons ter sprake gekomen, om de verbondsacte aan eene herziening te onderwerpen. De afgevaardigden van Uri, Schweitz, Unterwalden, Tessin, Wallis en Neuenburg, die tot nu toe alle dergelijke wijzigingen hadden afgeslagen, hebben zich dit maal toegeeflijker betoond; ofschoon men het omtrent twee der hoofdpunten, de stemming namelijk na vooraf bepaalde instructien, en de bepaling dat ieder kanton slechts eene stem zoude uitbrengen, zoo als beide tot nu toe het geval was, niet eens is geworden.

OORSPRONG VAN DEN NAAM *CHOUANS*.

Terwijl de tegenwoordige tijden weder in Frankrijk burgerkrijg verwekken, en wij denzelven daar, onder denzelfden naam, als na de eerste revolutie, zien verrijzen, zal het sommigen onzer lezers welligt niet onbelangrijk zijn, den oorsprong der benaming *chouans*, welke noch van een gewest, noch van eene stad of persoon afstamt, te vernemen. — Wij nemen deze beschrijving over van eenen der geestigste Nederlandsche schrijvers van het begin dezer eeuw.

Vóór de omwenteling in *Frankrijk*, was het zout in het voormalige *Bretagne* zeer goedkoop en van allen impost vrij. In het voormalig *Maine* en *Anjou* was deze noodwendigheid des levens, integendeel, op eene zeer drukkende wijze belast. Eene verbazende menigte van commiesen werden door de pachters van het zout uit *Bretagne* te behelpen, en het regt der *gabelle*, of de zoutpagt, in te vorderen. De sluikhandelaars, van hunne zijde, deden alles, wat zij konden, om de pacht te ontduiken. Zij vereenigden zich in een aanmerkelijk aantal en voerden hier zelden, te onderscheiden zijn compagnien verdeeld, met hunne legerstevens, openlijk oorlog. Bij hunne stoutmoedigheid, namen zij ook list te baat, door schuilwachten hier en daar te plaatsen, voorposten uit te zetten, wachtwoorden te geven en teekenen, zoo van vereeniging, als van waarschouwing, in geval van vijandelijke nadering, uit te denken. Onder deze teekenen, waardoor zijden vijands komst tot op verre afstanden, aan hun volk wisten bekend te maken, was ook de nabootsing van het geluid dat *huanden* de franschen *chat-huant* noemen. Dit doordringende geschreeuw, in het stille van den nacht, van afstand tot afstand herhaald, kwam dan het geheele ligchaam der sluikhandelaren tijds genoeg ter ooren, om zich tot een gevecht gereed te meken, of, (indien zij het niet wagen durfden) zich te huiswaarts verstrooijen, en de waakzaamheid van de spions der pachterij te ontsnappen. Van dezen gevaarlijken, maar tevens ook voordeeligen, sluikhandel leefden toen vele menschen. Onder andere waren er eenige boeren, die door hunne stoutmoedigheid en hun goed geluk, in dit bedrijf, wijd vermaard geworden in het kanton, waar zij woonden, en dit wegens het nabootsen van het geluid der katuilen, algemeen bekend waren onder den naam van *chat-huans*. Maar de onbeschaafde uitspraak van het gemeene volk des lands deed dit woord al spoedig veranderen in *chouans*, en binnen kort was dat geslacht niet anders dan onder dezen naam bekend.

De omwenteling in Frankrijk maakte een einde aan den handel van deze zwerveren. Gewoon aan zulk een onrustig en ruw leven, kostte het hun nu weinig, om roovers te worden, en het belang deed hen spoedig tot dit schandelijk bedrijf besluiten. Verscheiden der voormalige commiesen, hunne oude vijanden, nu even als zij hun bestaan kwijt, schaarden zich onder hunne vanen. Velen der voormalige edelen van *Bretagne*, over de omwenteling nog misnoegder, dan de andere fransche adel, stookten dezen hoop aan, met oogmerk om, daardoor, eenen algemeenen opstand in het land te verwekken, en uit die menschen een leger saam te stellen hetwelk, op de kusten van het kanaal, een punt van vereeniging had met Engeland, inzonderheid met de eilanden *Jersey*, en *Guernesey*, werwaarts een getal van bijna 10,000 Emigranten de wijk genomen hadden. Zoodanig was de oorsprong van dit bekende *contra-revolutionaire* leger, op de grenzen van *Bretagne* en *Normandie*, bijna 100 mijlen van het leger der *Vendée*, waarmede zeer vele menschen het eerstgenoemde leger verwarren.

(VAN HEMERT *Leesuur bij het ontbijt, en de thee-tafel*, 3e. st. bl.)

LETTERKUNDIG BERIGT.

Verzameling der Werken van A. FOKKE Simzoon.

Te Amsterdam bij J. C. VAN KESTEREN, 1831. 188 bladz. in 8°. De prijs is (geheel) f 1.20

Dit zesde deeltje van de werken van den eenigen FOKKE bevat twee verslagen over: *de Amsterdamsche Kermis*, en *Amsterdamsche winteravond-uitspanningen*. De eerste, in derzelver *oorsprong, voortgang* en *tegenwoordigen* (1808) *staat* beschouwd, levert weder, even als bijna al de schriften van onzen *humorist*, de meesterlijke bewijzen, niet alleen van zijnen gemakkelijken en behaaglijken schrijftrant, maar vooral ook van zijne uitgebreide kennis. Eenige allerbelangrijkste *aanteekeningen en ophelderingen* vinden men, uit in de verhandeling zelve niet konden worden ingevlochten, als ook in schijnbaar, luchtig opstel tot een geschrift van blijvende waarde.

De tweede verhandeling bepaalt eerst den leser bij eenige *algemeene* denkbeelden over *uitspanning, uitvlugt, vermaak* en *verpoozing*, en gaat daarna over ter voorstelling *hoe eigenlijk vermaak en verlustiging op de natuurlijkste wijze daargesteld worden*. De verhandelaar wordt langs dien weg gebragt tot het onderzoek *der reden, waarom wijs en dwaas en bevallige voorwerpen het gemoed verheugen; waarom de liefde, of begeerte, vermaakt en verlustigt* en *naar den invloed van het klimaat en den grond op de uitspanningen en vermaken der volken*. Deze algemeene beschouwingen leiden eindelijk tot de *bijzondere zedenen, welke in Nederland de volksvreugd staken* en de *vermaken en uitspanningen verdoven* — *Zorg en onderscheidene standen*. Een overzigt der Amsterdamsche vermaken, besluit deze verhandeling. Dat overzigt is juist dit valt niet te ontkennen — de volledige maar deze bedenking verdwijnt, wanneer men in aanmerking neemt, dat het den schrijver voornemen was, deze beschouwingen te vervolgen. Wat hij daarvan leverde bewijst dat niet gering gegeven aan dat voornemen, als een werkelijk verlies moet beschouwd worden.

WETENSCHAPPELIJKE [illegible]

UITVINDINGEN.

Uit [illegible] het congres der Vereenigde Staten [illegible] gelegd bericht, heeft men kunnen zien, dat [illegible] minder dan 6000 uitvindingen patenten [illegible] alleen telde daaronder 124 verbeteringen [illegible] uitgevonden. Het grond [illegible] de gewone aanstrengingen uit de [illegible] door de uitvinding [illegible] De graafvrouwen hebben eene keure

tusschen 125 *maschienen* 133 werktuigen voor de vervaardiging van *naalden* zijn er uitgevonden. De *spinmachienen* telden 100 nieuwe verbeteringen, en de *weefgetouwen* 73. Hiningangen tot eene verbeterde vervaardiging van honden 43; aan de *schoenwerktuigen* meer dan 100, en even zoo veel aan de *ovens*. Men heeft 42 nieuwe wijzen om kammen te vervaardigen, benevens nieuwe werktuigen om appelen te schillen en andere nieuwe braadspitten, enz.

De heer *Bontius Lundt*, te Sangalle, heeft een nieuw werktuig uitgevonden, waardoor men de hygrometrische veranderingen der lucht, in 't vervolg kan verkennen. Hij brengt namelijk in eene lijn van ijzer, op gelijke hoogte met het vatte, eenen kogel van eene zoo zware soort van ijzer, gehaltelijk met zwavelgas doortrokken en van de grootte eener hazelnoot, en dit apparaat schudt, zonder verder aanwijzingen de rook veranderingen in den dampkring aandeden. Twee dagen nadat men den kogel opgehangen heeft, begint dezelfs omvang te zwellen, tot dat hij deszelfs grootste uitzetting bereikt heeft. Na 11 tot 12 dagen vormt hij eene kraaltje pyramide, die het aanzien van gepolijst brons heeft. Bij regenachtig weder, worden de vier zijdevlakken der pyramide met verschillende gekleurde vlekjes bedekt; wanneer er storm of donder komt, springen kleurende, zoo als elektrische vonken van deze vlakken af. Komt er nevel of wind dan verdwijnt de pyramidale vlakken, en aan de zijdevlakken met vlakken bedekt. Dezelfde zaaken te stellen willen, daar worden de pyramide geheel grijsverwig en donker gekleurd. Dit is alles wat ons de *bibliotheca britannica*, omtrent 1831, over deze zonderbare uitvinding van den heer *Lundt* mede kan deelen, die ons echter de helft voorheid is, van onberekenbaar voordeel zoude zijn.

De gebroeders *Block*, werktuigkundigen te Munchen, hebben voor de maatschappij van *Praktische Oeconomie* in Ellingen, een dorschwerktuig gemaakt, en ingezien, waarbij 50 a 60 schoven koorn in een uur tijds worden uitgedorscht, waarmede vier dorschers eenen volen dag zouden kunnen zijn.

De raad *Hagenheim* te Weimar, maakte zijne landgenooten in den *Algemeinen Anzeiger* opmerkzaam, op eene plant, welke aanbouw hij zeer aanbevelt, en die in de landhuishoudkunde voor de nijverheid van veel voordeel kan zijn. Hij bedoelt namelijk *Stachys palustris* (die bij ons ingeburgerd gevonden wordt.) Deze plant wascht in Duitschland, zoo hij zegt, in het wild, terwijl derzelver *knollen* eene voortreffelijke groente opleveren, als in het bijzonder goed voor saladen te benuttigen zijn. Deze plant kenschetst zich door zeshoekige knoppen en door haarvormige gestreepte bladen. De wortel is knollig, de stengel regt, vierhoekig en scheep behaard, en haar de verschillende standplaatsen van 2 tot 4 en meer voeten hoog. De bloemenkroon is rood, en de bovenlippen gewelfd, de onderlip grooter en drielappig en inwendig wit gemarmerd. In Duitschland vindt men ze op de akkers en aan de boorden van grachten; zij bloeit in de maanden julij en augustus. In Weimar vindt men ze op droge en natte bodems; in de eerstgenoemde bereikt ze echter zulk eene groote hoogte niet dan in natte.

In de *botanische Kweken* van *Dietrichs* is de aangename smaak dezer aardpeer (knollen) reeds aangeduid. Toen in het vorige jaar de *society of arts* te Londen, aan *Joseph Hulton*, hoogleeraar in de plantkunde te Lodden, de zilveren bekroonde voor de bekendmaking van deze welsmakende en aangenaam riekende *Stachys* toekende, werd de aandacht van den heer *Hagenheim* hierop gerigt, en daar deze plant geene bijzondere cultuur noodig heeft, en op elken bodem groeit, beveelt hij den landbouwers aan. De heer *Steiner*, koopman te Weimar, verkoopt de knollen van *Stachys* het dozijn tegen 2 *groschen*.

Het groote hedendaagsche Russische overste von *Voxst* heeft eene dit vleeschachtig meelachtige knol gevonden, bestaande *soep-meel* uitgevonden, dat niet alleen een zeer welsmakend, maar een bijzonder goedkoop en het vervoerbaar sterk voedingsmiddel aanbiedt. Het Beijersche pond van 32 loothmeer kost 8-10 kreuzer, waarvan 5 tot 6 menschen volkomen zullen kunnen voeden, zoodat 5 loden per hoofd gerekend worden. Voor gebruik zal men 9 tot 10 manden water genomen, welke dertig tot veertig minuten over het vuur gehouden en omgeroerd moeten worden. In Beijerschbeurra wordt dit meel reeds in het groot en fabrijkmatig vervaardigd.

Prijscourant der Effecten, te Amsterdam.

DINGSDAG, 19 Junij 1832.

				Gebl.
Nationale Werkelijke schuld, 2½ pCt.		ƒ 42	à 42⅛	42⅛
Ingestelde schuld.				
Obligatien		16	à 16⅛	16⅛
Inscriptien Syndicaat	4½ pCt.	71	à 71½	71½
idem	idem 3½ pCt.	56⅜	à 57½	57
Oorlogs-lasten 1830	à 5 pCt.	89⅞	à 90	89⅞
idem	1831 à 5 pCt.	96½	à 97	96⅝
idem	1832 à 5 pCt.	80⅝	à 81	80⅝
Scheepsbillietten	5 pCt.	99	à 99⅛	99⅛
Handel-Maatschappij	4½ pCt.	86⅜	à 88	87
Prämien, nieuw op 't Grootboek	3 pCt.	69⅛	à 70	69⅝
idem	idem	94⅜	à 95½	95
Certificaten	5 pCt.	49⅛	à 50	49⅝
Domeinen	2½ pCt.	29⅛	à 29½	29⅜
Ingestelde schuld.		6⅞	à 7¼	7

* * De Hoofd-Administratie van het regiment Lichte Dragonders No. 5, zal onder nadere approbatie op den 26. Junij 1832, des voormiddags ten elf uren, ten huize van den kapitein kwartiermeester van het regiment, aan de minst-inschrijvende aanbesteden de leveranties van 150 REMONTE-PAARDEN en waartoe de inschrijvings-billetten zullen kunnen worden in de bus gestoken.

Zulleede de betaling in klinkende specie plaats hebben; terwijl de verdere condition dezelfde zijn, als voor de op den 14. Februarij alhier gehad hebbende aanbesteding; en ter lezing liggen te Utrecht bij den Plaatselijken Kommandant en in den *Witten Engel*; te Doesburg in *Bellevue* en in het *Gorinchemsche Wapen*; te Groningen bij den Plaatselijken Kommandant en in het *Posthuis* bij *van der Molen*; te Assen in de *Stads-Herberg* en bij den kapitein kwartiermeester van gemeld regiment.

Deventer den 14 *Junij* 1832.

De Kommanderende Officier,
DE GIGNOUX,
Luit. Kolonel.
De Kapitein Kwartiermeester,
PLOOIJ.

* * VERPACHTING, op Dingsdag den 26sten Junij 1832, door Notaris J. P. VAN BREDA, voor den Heere P. J. DE CATERS;

Te *Prinsland* van 8 Bunders VLAS en 5 Bunders ROG akdaar,

En te *Oudenbosch* van 17 Bunders KOOLZAAD, 3 Bunders VLAS en 2 Bunders ROG, onder Stroe *daarbuiten* staande.

* * Bij de Wed. J. C. VIEWEG en ZOON te *Nijmegen* wordt met succes gedebiteerd en is tevens bij BROESE & COMP. te *Breda* en verder alom verkrijgbaar:

C. TEN HOET, Notaris, *Gronden der Regtsgeleerdheid*, met betrekking tot de vrijwillige Akten en Contrakten, onder de thans heerschende wetgeving, bijzonder ingerigt tot eene Handleiding voor Jonge Lieden, welke zich voor het ambt van Notaris of Prokureur willen vormen; prijs ƒ 1,80. Niet alleen voor Notarissen of Prokureurs of dezulken, die zich tot deze vakken willen bekwamen, is dit werkje onmisbaar, maar voor elk, die slechts eenige algemeene kennis van het regt in het dagelijksche leven voorkomende, begeert te bezitten, is dit werkje eene geschikte Handleiding en vraagbaak.

Voorts is nog een gering getal exemplaren voorhanden van: VERHANDELING *over het uitslaan en inwateren van binnenmuren en holbogen en tot voorkoming eener matige droogte, vochtigheid in vertrekken en binnen die gebouwen, welke tot het bergen van voedsel en levensmiddelen zijn bestemd*, met eenige Scheikundige aanteekeningen door C. G. W. M., Kapitein-Ingenieur, een werkje vooral belangrijk voor Bouwmeesters en Metselaars of Eigenaren van huizen; prijs ƒ 0,80.

* * Bij C. v. D. POST Jz., Boekhandelaar te *Utrecht*, is uitgekomen:

CHRONOLOGISCH OVERZIGT van NEDERLANDSCHE VORSTEN, door *D. G. Vischer*, Hoogleeraar aan de Universiteit te Utrecht, 1e aflevering à ƒ 3-60. (De tweede en laatste aflevering is ter perse.)

OPWEKKING tot MOED en VOLHARDING in deze dagen, Dichtstuk door *C. A. C. A. Marquis de Thiard*. 25 Cents.

LETTERNIEUWS.

Te *'s Gravenhage*, bij A. KLOOTS, wordt heden uitgegeven, en is te *Amsterdam* bij Erve WIJSMULLER, te *Breda* bij BROESE & COMP. en verder alom verkrijgbaar:

I. DE ONECHTE DOCHTER, *eene proeve van Gods Voorzienigheid*; door T. VAN SPALL, *Predikant*. Met een titel-vignet, prijs ƒ 2,40. De Uitgever durft zich vleijen, dat deze *Roman* den beminnaren van Nationale Lectuur niet ongevallig zal zijn.

II. KARAKU, *of de Kamschadaal in Parijs*, door J. E. SCHUT. Een luimig Tafereel, met [illegible] kuiptuur, à ƒ 2,40.

III. WIJSHEIDSBLAD, voor *Jongelingen in het algemeen, doch in 't bijzonder voor de studerende Jongelingen*, *Vreuge vitance*, tot Boekgeschenken, à ƒ 1,80. Dit werk is reeds vroeger door de Tijdschriften met volle ruimte aangeprezen.

IV. Beloedmiddelen ter voorkoming van de *Cholera*, à ƒ 0,10.

V. INFLEXIONS ANGLAISES, *pour servir d'introduction directe à l'étude des auteurs*, par CHARLES SMYTH. 2e edition, à ƒ 0,30. Voor een duidelijk overzigt van de veranderingen der Engelsche taal, is dit kleine werkje zeer geschikt, en daarbij zoo volledig als het kleine bestek gedoogt. (Zie Rec. in *Opvoeder der Jeugd*, 1831.)

Te Breda, bij BROESE & Comp., Boekdrukkers en Boekverkoopers.